Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

U-kirjelmä 50/2003:

Komission ehdotus EU:n elohopea-asetuksen muuttamisesta

Ympäristövaliokunta 4.10.2023

Tuulia Toikka, ympäristöministeriö

Ehdotuksen tavoite ja tausta

- Komissio antoi 14.7.2023 ehdotuksen EU:n elohopea-asetuksen (2017/852) muuttamisesta koskien hammasamalgaamia ja muita lisättyä elohopeaa sisältäviä tuotteita.
- Elohopea-asetuksella toimeenpannaan YK:n elohopeaa koskeva Minamatan yleissopimus, jonka unioni ratifioi toukokuussa 2017 ja jonka kaikki EU-jäsenvaltiot ovat ratifioineet.
- Elohopea-asetuksella asetetaan kieltoja elohopeaa sisältävien tuotteiden valmistukselle, tuonnille ja viennille. Elohopea-asetus täydentää muita EU-säädöksissä, joilla asetetaan rajoituksia elohopeaa sisältävien tuotteiden markkinoille saattamiselle.
- Ehdotus edistää Euroopan vihreän kehityksen ohjelman, kestävyyttä edistävän EU:n kemikaalistrategian ja saasteettomuustoimintasuunnitelman tavoitteiden saavuttamista.
- Tavoitteena on EU:n elohopeastrategian (2005) mukaisesti poistaa vaiheittain käytöstä elohopeaa sisältävät tuotteet elohopeattoman Euroopan luomiseksi.
- Komission muutosehdotus huomioi Minamatan yleissopimuksen elohopeaa sisältävien tuotteiden valmistusta ja kansainvälistä kauppaa koskeviin rajoituksiin tehdyt muutokset.

Keskeiset muutosehdotukset

- Elohopea-asetusta ehdotetaan muutettavan seuraavasti:
  - laajennetaan hammasamalgaamin käyttökielto koskemaan kaikkia väestön osia 1.1.2025 alkaen. Säilytetään hammaslääkäreiden oikeus käyttää hammasamalgaamia edelleen, jos se on lääketieteellisin perustein ehdottoman tarpeellista.
  - kielletään hammasamalgaamin valmistus unionissa ja sen vienti 1.1.2025 alkaen.
  - lisätään kuusi lisättyä elohopeaa sisältävää lampputyyppiä valmistus-, tuonti- ja vientikiellon soveltamisalaan.
- Jäsenvaltioille ja toiminnanharjoittajille ei ehdoteta asetettavaksi EU:n laajuista velvoitetta varustaa krematorioita elohopeapäästöjen vähentämiseen liittyvällä puhdistustekniikalla.

Keskeiset vaikutukset

- Hammasamalgaamin käytön lopettaminen on EU:ssa edistynyt vakaasti. Käytön lopettamisella 2025 arvioidaan olevan vain pieniä taloudellisia vaikutuksia.
- Suomessa amalgaamipaikkausten osuus oli selvästi alle 1% vuonna 2021. Käyttömäärän Suomessa arvioidaan laskevan alle yhteen kilogrammaan vuoteen 2025 ja nollaan vuoteen 2030 mennessä.
- Komissio ehdottaa hammasamalgaamin valmistuskieltoa EU:ssa, minkä vuoksi tuonti EU:n ulkopuolisista maista tulisi edelleen sallia välttämättömiin käyttökohteisiin, joissa potilaan erityiset sairaudet sitä edellyttävät.
- Muutosehdotukseen sisältyvien elohopealamppujen markkinoille saattaminen on jo kielletty EU:ssa (*RoHS-direktiivi*). Minamatan sopimuksen osapuolet neuvottelevat parhaillaan näiden lamppujen käytöstä luopumisesta vuodesta 2026 ja 2028 alkaen.
- EU:ssa valmistetaan edelleen vientiin elohopeaa sisältäviä tuotteita, joiden saattaminen markkinoille EU:ssa on kielletty. → EU:n kemikaalistrategian mukaisesti tämä tulisi kieltää.
- Asetusmuutosehdotuksen ei arvioida aiheuttavan merkittäviä vaikutuksia viranomaistyöhön tai lisävoimavaratarpeita.

Kantaehdotus

- Valtioneuvosto pääosin kannattaa ehdotusta elohopea-asetuksen muutosehdotusta.
- Kannatetaan ehdotusta hammasamalgaamin käyttökiellon laajentamisesta koskemaan kaikkia väestöryhmiä 1.1.2025 alkaen. Käytön sallimista lääketieteellisin perustein erityistapauksissa pidetään perusteltuna.
- Valtioneuvosto tukee myös ehdotusta kieltää EU:n laajuisesti hammasamalgaamin vienti 1.1.2025 alkaen.
- Valtioneuvosto katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi arvioida EU:n sisäisiin välttämättömiin käyttöihin tarkoitetun hammasamalgaamin valmistuskiellon tarkoituksenmukaisuutta.
- Elohopeaa sisältäviä lamppuja koskevien valmistus-, tuonti ja vientirajoitusten laajentamista pidetään kannatettavana.
- Valtioneuvosto kannattaa elohopea-asetuksen säännösten yhdenmukaistamista RoHS-direktiivin sekä Minamatan yleissopimuksen velvoitteiden kanssa.

Kiitos!

Tuulia Toikka
puh. 040 552 4054
tuulia.toikka@gov.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi